

Year (Yıl) : 2018
 Volume (Cilt) : 5
 Issue Number (Sayı) : 3
 Doi : 10.5455/JNBS.1535643410

Received/Geliş 30.08.2018
 Accepted/Kabul 08.10.2018
 JNBS, 2018, 5(3):150-155

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE YETİŞKİN AYRILMA ANKSİYETESİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILDHOOD TRAUMAS AND SEPARATION ANXIETY IN ADULTS

Buse Çakmak¹, Gökben Hızlı Sayar^{1*}, Hüseyin Ünübol¹, Hüseyin Bulut², Eylem Özten³

Özet

Çocukluk çağında deneyimlenen olumsuz yaşam olaylarının yetişkin yaşamdaki depresif bozukluk ve anksiyete bozuklukları ile ilişkisi bilinmektedir. Yetişkin ayrılma anksiyetesi DSM-5 ile anksiyete bozuklukları sınıfına alınmış, görece olarak yeni bir tanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukluk çağı travmalarının birçok anksiyete bozukluğu ile ilişkisi saptandığı için yeni tanı olarak yetişkin ayrılma anksiyetesi ile de çocukluk çağı travmatik yaşantıları arasındaki olası ilişkiyi araştırmak çalışmamızda amaçlanmıştır. Araştırmada 119 kadın, 113 erkek katılımcı yer almıştır. Sadece 20 yaş ve üzerinde olan, psikiyatrik hastalık geçmişi olmayan, mental kısıtlılığı olmayan kişiler çalışmaya dahil edilmiştir. Katılımcılara Sosyodemografik Veri Formu, Ayrılma Anksiyetesi Belirti Envanteri (AABE), Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği (YAAÖ), Çocukluk Çağı Travma Ölçeği verilmiştir (CTÖ). Veriler Bağımsız Örneklem t Testi, Çok Yönlü Varyans Analizi ve Tukey Testi, Pearson Korelasyon Analizi ve Ki-Kare testleri kullanılarak analiz edilmiştir. YAAÖ Toplam puanı ile Duygusal İstismar, Duygusal İhmal, Cinsel İstismar, CTÖ Toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon tespit edilmiştir. Çocukluk çağında yaşanan örseleyici yaşantıların varlığı, yetişkin ayrılma anksiyetesi ile ilişkisi saptanmıştır. Ancak konuyla ilgili araştırmaların artması, daha geniş örneklemle yapılacak takip çalışmalarına ihtiyaç bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: yetişkin ayrılma anksiyetesi; çocukluk çağı travmaları; ihmal; istismar

Abstract

It is known that the negative life events experienced in childhood are related to depressive disorder and anxiety disorders in adult life. Adult separation anxiety is a relatively new diagnosis classified under the title of anxiety disorders in DSM-5. The aim of this study is to investigate the possible relationship between adult separation anxiety and traumatic experiences in childhood since childhood trauma has been associated with many anxiety disorders. The study included 119 female and 113 male participants. Only individuals aged 20 years and older and who do not have a psychiatric illness history and mental limitations were included in the study. Sociodemographic Data Form, Separation Anxiety Symptom Inventory (SASI), Adult Separation Anxiety Questionnaire (ASAQ), and Childhood Trauma Scale (CTS) were given to the participants. The data were analyzed by using Independent Sample t Test, Multi-directional Variance Analysis and Tukey Test, Pearson Correlation Analysis and Chi-Square tests. A significant positive correlation was found between total score of ASAQ and Emotional Abuse, Emotional Neglect, Sexual Abuse, CTS total score. The presence of traumatic experiences in childhood was found to be associated with adult separation anxiety. However, more studies on this subject and follow-up studies with larger samples are needed.

Keywords: adult separation anxiety; childhood trauma; neglect; abuse

¹Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

²Kanuni Sultan Süleyman Eğitim ve Araştırma Hastanesi

³Üsküdar Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi

*Sorumlu Yazar: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, e-mail: gokben.hizlisayar@uskudar.edu.tr, phone: 02166330633

1. Giriş

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 2002 yılında yaptığı tanımda çocuk istismarını, "Çocuğun sağlık, büyüme ve gelişmesini olumsuz yönde etkileyecek olan her türlü fiziksel, duygusal, cinsel ihmal veya ihmale neden olacak ticari reklam amaçlı ya da diğer bütün etkileme şekilleri de dahil olmak üzere her türlü tutum ve davranışlara maruz kalması." şeklinde belirlemiştir. Çocuk istismarı; fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar olarak üç gruba ayrılmaktadır. Çocuk ihmali ise, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal olarak iki alt türe ayrılmaktadır (Acehan ve ark., 2013). İhmal ve istismar kavramları arasındaki fark, istismar kavramının aktif, ihmal kavramının pasif olmasıdır. İstismarda, çocuğa yapılmaması gereken, çocuğun gelişimine engel olan dövme, itme, örselme, cinsel her türlü kötüye kullanım ya da aşağılama, dışarıda çalıştırma gibi davranışlar yapılırken, ihmalde, sevgi ihtiyacını karşılama, giyinme, barınma, eğitim ihtiyaçlarını karşılama gibi çocuğa yapılması gereken ama yapılmayan davranışlar söz konusudur.

İhmal ve istismar sıklıkla gözden kaçtığı için yaygınlığını belirleme çalışmaları yapmak da güçtür. Türk toplumunda yaygınlığının kız çocuklarda %20, erkek çocuklarda ise %30 civarında olduğu tahmin edilmektedir (Şimşek ve Gençdoğan, 2014). Duygusal istismar için kız ve erkek çocuklar arasında görülme sıklığı bakımından bir fark bildirilmemiştir (Taner ve Gökler, 2004; Şahin, 2008). Ulusal düzeyde geniş örneklemeler kullanılarak yapılan çalışmalar olmamakla birlikte ülkemizde çocuklarda fiziksel istismarın %30-35, cinsel istismarın ise %13-15 civarı olduğu tahmin edilmektedir (Ayaz, 2012).

Çocukluk çağında deneyimlenen olumsuz yaşam olaylarının yetişkin yaşamdaki depresif bozukluk ve anksiyete bozuklukları ile ilişkisi bilinmektedir. Bir çalışmada panik bozukluk hastalarında çocukluk çağı travması öyküsü varlığının sağlıklı kontrollerden 8.7 kat, yaygın anksiyete bozukluğunda, sosyal fobi ve agorafobi ise 3.7 kat daha fazla bulunduğu bildirilmiştir (Brown ve Harris, 1993). Friedman ve ark. (2002), erken dönem travmatik yaşantıları panik bozukluk ile, Mathews ve ark (2008) ile obsesif kompulsif bozukluk gelişimi ile ilişkili bulmuşlardır.

Ayrılma anksiyetesi bozukluğu kişinin bağlandığı insanlardan ayrılmasıyla ilgili, gelişimsel olarak uygun olmayan ve aşırı düzeyde bir kaygı ya da korku duyması ile karakterize bir psikopatolojidir. Çocukluk çağında yaşanan kaygılar yetişkinlikte şekil değiştirmekle birlikte devam etmektedir. Yakınlarının başına kötü bir şey gelmesinden korkarlar, ayrılmaya karşı çok duyarlıdır ve yakın olduğu kişileri aramak gibi davranışlarla sürekli kendilerini yatıştırmaya ihtiyaç duyarlar. Çocuklukta daha ziyade gastrointestinal sistem belirtileri, uyku sorunları ya da mide bulantısı, karın ağrısı gibi somatik belirtilerle kendisini gösterirken, yetişkin ayrılma anksiyetesinde (YAA) bu somatik belirtiler daha çok bilişsel ve duygusal anlamda oluşmakta ve çoğu kez panik bozukluk, panik atağı, agorafobi, yaygın anksiyete bozukluğu ile karışabilmektedir.

Ayrılma anksiyetesinin nedeni kesin olarak bilinmemekle birlikte Bowlby (1973), aşırı korumacı anne tutumunun, ileriki yıllarda çocuğun başa çıkma becerilerini engelleyerek kaygının gelişmesine neden olabileceğini

söylemektedir. Güvensiz ve ikircikli bağlanmanın ayrılma anksiyetesiyle ilgisinin olduğu birçok çalışma ile gösterilmiştir. (Dallaire ve Weinraub, 2005; Brumariu ve Kerns, 2010). Özellikle anksiyöz bağlanma biçiminin, YAA ek tanısı alan panik bozukluğu hastalarında, YAA ek tanısı almayanlara göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Silove ve ark. (2007) ise travma sonrası stres bozukluğu ile YAA arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Poulton ve ark. (2001), YAA ile düşük sosyoekonomik durum ve 3-18 yaş öncesi ebeveyn kaybı arasında anlamlı bir ilişki bildirmişlerdir. Shear ve ark. (2006) ise epidemiyolojik çalışmada 9.282 kişi ile yaptığı çalışmada yaşam boyu YAA prevalansını %6.6 olarak bulmuşlar ve kadınlarda daha yaygın olduğunu bildirmişlerdir. Ayrıca YAA'yi işsizlik, eğitim düzeyinin düşük olması ve boşanma ile de ilişkili bulmuşlar ve kişinin günlük yaşam işlevselliğini bozduğunu bildirmişlerdir. Özten ve arkadaşları erişkin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan hastalarda ayrılma anksiyetesi belirtilerinin varlığını %53.3 olarak bulurken sağlıklı kontrol grubunda bu oran %11.5 olarak saptanmıştır (Özten et al, 2016).

Çeşitli araştırmalar, ilk ayrılık kaygısının yetişkinlikte de ayrılık semptomlarının sürmesi ile doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir (Manicavasagar ve ark., 1997). Bu açıklamalar çerçevesinde, çocukluk ve ergenlik yıllarındaki geçmiş ayrılık kaygısı yaşantılarının bireyin yetişkinlikteki kaygı düzeyinde önemli bir belirleyici faktör olabileceğini araştırma bulgularının desteklediği belirtilebilir.

Bu çalışmanın birincil amacı, genel popülasyonda çocukluk çağı travmaları ile yetişkinlik dönemi ayrılma anksiyetesi arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu amaçla, çocukluk çağı ihmal ve istismar yaşantılarıyla, yetişkinlik ayrılma anksiyetesinin ilişkisi incelenmiştir.

2. Yöntem ve Araçlar

Bu araştırma, n=119 kadın ve n=103 erkek toplamda N=222 katılımcı (yaş ort:32,60; ss:12,48) ile yürütülmüştür. Araştırmada klinik dışı örneklem kullanılmıştır. Katılımcılara sosyal medya platformlarındaki araştırmayı kısaca tanımlayıp gönüllüler arandığını bildiren ilanlarla ulaşılmıştır. 20 yaş ve üzerinde olan, psikiyatrik hastalık geçmişi olmayan, mental kısıtlılığı olmayanlar dahil edilmiştir. Araştırma anketi internet online formlar üzerinden gerçekleştirildiğinden seçkisiz ve rastgele, çok farklı gruplar ve kültürlerden kişiler katılmıştır. Araştırma desenini Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu onaylamıştır. Katılımcıların kısa bir bilgilendirme ile yönlendirildikleri online anket platformunda öncelikle bilgilendirilmiş onam formunu okumaları ve kabul etmeleri durumunda onay kutucuğunu işaretlemeleri istenmiştir. Hemen ardından yaş, geçmiş psikiyatrik hastalık sorgulanarak dışlama kriterleri kontrol edilmiştir. Mükerrer katılım olmaması online anket platformunun yaptığı IP denetlemesi ile sağlanmıştır. Araştırmada 236 kişi cevap vermiş, 14 kişinin cevapları geçersiz sayılmıştır.

3. Veri Toplama Araçları

3.1. Sosyodemografik Veri Formu

Araştırmanın değişkenlerini ölçebilmek adına araştırmacı tarafından hazırlanan sorulardan oluşmaktadır.

Katılımcılara yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, sosyoekonomik durum, memleket ve büyüdüğü yer, anne-baba ile ilgili faktörler, psikiyatrik bozukluklarının olup olmadığı, daha önce akranları tarafından, herhangi bir grup ya da biri tarafından şiddete maruz kalıp kalmadıkları, doğal afet, göç, kaza gibi bir durum yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur.

3.2. Ayrılma Anksiyetesi Belirti Envanteri / AABE (Seperation Anxiety Symptom Inventory)

Silove ve ark. (1996) tarafından, çocukluk çağında yaşanan ayrılma kaygısı belirtilerinin geçmişe yönelik olarak sorgulanması amacıyla geliştirilmiştir. 15 maddeden oluşmaktadır. 4'lü likert tipi ölçüm sağlayan kendi bildirime dayalı bir ölçektir. Maddelerin her biri, yetişkinlerde, geçmişe yönelik olarak 0 "hiç hissetmedim", 3 "çok sık hissettim" arasında dağılım gösterecek biçimde çocuklukta yaşanmış olabilecek ayrılma anksiyetesi semptomlarını sorgulamaktadır.

Türkçeye uyarlamasını, güvenirlik ve geçerlilik çalışmalarını Diriöz ve arkadaşları yapmıştır. Bulgulara göre iç tutarlılık; 410 katılımcıdan toplanan verilere göre Cronbach Alfa değeri 0,89 olarak tespit edilmiştir. ROC analizi; Ayrılma Anksiyetesi Belirti Envanteri için duyarlılığın %83, özgüllüğün %76 olduğu, "12 puan" (ham puan cinsinden) kesme noktası olarak belirlenmiştir. (Diriöz, M. ve ark., 2012).

3.3. Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği YAA / (Adult Seperation Anxiety Questionnaire, ASA)

Manicavasagar ve ark. (2003) tarafından geliştirilmiş olan yetişkinlik dönemindeki ayrılma anksiyetesi belirtilerini araştıran ve self-report ölçektir. 27 maddeden oluşmaktadır. Uygulaması ortalama 10 dakika sürmektedir. 4'lü likert tipi ölçüm yapmakta, her bir madde 0 "hiç hissetmedim" ile 3 "çok sık hissettim" arasında dağılım göstermektedir. Türkçeye uyarlamasını, güvenirlik ve geçerlilik çalışmalarını Diriöz ve arkadaşları yapmıştır.

ROC analizinde, kesme noktası puanı 24.5 alındığında duyarlılığın %85 özgüllüğün %75, kesme noktası puanı 26.5 alındığında duyarlılığın %81 özgüllüğün %79 olması göz önünde tutularak "25 puan" olası kesme noktası olarak belirlenmiştir. Ulaşılan sonuca göre bu ölçekten 25 puan ve üzeri alanların Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu kriterlerini karşılama olasılığı fazladır.

3.4. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği 2.0 (Childhood Trauma Questionnaire (CTQ))

Bu ölçek çocukluk ve ergenlikteki istismar ve ihmal yaşantılarını geçmiş yıllara dönük olarak değerlendirmeyi amaçlar. David P. Bernstein tarafından geliştirilmiştir. Ölçek ilk olarak 70 madde olarak geliştirilmiş olan bu ölçek, 1995 yılında 54 maddeye indirilmiş ve sonra yeniden düzenlenerek 28 maddelik kısa forma dönüştürülmüştür. Araştırmada kullanılan da ölçeğin 28 maddeden oluşan formudur. 5'li likert tipi bir ölçektir. Yanıtlama seçenekleri "1 hiçbir zaman" ile "5 çok sık" şeklindedir. Beş alt boyut; fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmaldir. 3 tane minimalizasyon-

inkar sorusu (10, 16, 22. sorular) bulunmaktadır. Beş alt puanın toplamı CTQ toplam puanını verir. Alt puanlar 5-25, toplam puan 25- 125 arasındadır. Minimizasyon puanını hesaplamak için bu üç maddenin her birinden alınan sadece 5 puan (en yüksek) cevapları hesaba katılır ve bunları hepsi 1 puan olarak sayılır. Bunların toplanması ile 0-3 puan arasında bir minimizasyon puanı elde edilir.

Şar ve ark. (2011) tarafından yapılan çalışmanın bulguları cinsel ve fiziksel istismar için 5 puanın aşılmasının, yani sorulardan her hangi birine en alt düzeyde de olsa evet yanıtı verilmesinin pozitif bildirim olarak sayılması gerektiğini düşündürmektedir. Fiziksel ihmal ve duygusal istismar için bu sınırın 7 puan, duygusal ihmal için ise 12 puan düzeyine çekilebileceği anlaşılmaktadır. Toplam puan için bu sınırın 35 dolayında olabileceği görülmüştür.

3.5. Veri Analiz Yöntemleri

Çalışmada elde edilen verilerin değerlendirilmesinde, istatistiksel analizler için SPSS 21.0 programı kullanılmıştır. Toplanan veriler Bağımsız Örneklem t Testi, Çok Yönlü Varyans Analizi ve Tukey Testi, Pearson Korelasyon Analizi, ve Ki-Kare testleri kullanılarak analiz edilmiştir.

4. Bulgular

Bu araştırma, n=119 kadın (yaş ort:30,74; ss:11,61) ve n=103 erkek (yaş ort: 34,76; ss:13,15) toplamda N=222 katılımcı (yaş ort:32,60; ss:12,48) ile yürütülmüştür. Tablo 1'de kadın ve erkek katılımcıların çocukluk çağı travmatik deneyimlerine göre frekans dağılımları ve yüzdelikleri ile bu dağılımın anlamlılığına ilişkin ki-kare analizi bulguları verilmiştir.

En sık bildirilen çocukluk çağı travmatik deneyimi kadınların %36,1'i ve erkeklerin %37,9'unda izlenen çocukken akran tarafından şiddete uğrama olmuştur. Erkeklerin çocukken göç yaşama oranlarının kadınlara göre anlamlı şekilde yüksek; kadınların ise çocukken herhangi biri tarafından yıldırma, işkence eziyet ya da şiddete maruz kalma oranlarının erkeklere göre anlamlı şekilde yüksek olduğu gözlenmiştir ($\chi^2=8,747$; $p<0,05$).

Demografik değişkenlere ve klinik özelliklere göre ölçeklerden alınan puanların karşılaştırılması yapıldığında medeni duruma, gelir durumuna, memleket, büyüdüğü yere, annenin sağ olup olmamasına ve anne-baba çalışma durumuna göre ölçeklerden alınan puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Cinsiyete göre ölçeklerden alınan puanlara ilişkin ortalamalar, standart sapmalar ve bağımsız örneklem t testi bulguları Tablo 2'te yer almaktadır.

Kadınların Ayrılma Anksiyetesi puan ortalamaları erkeklerin ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Erkeklerin Okul Fobisi, Fiziksel İhmal, Duygusal İhmal puan ortalamaları kadınların ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Diğer ölçek ve alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasındaki farklar anlamlı bulunmamıştır.

Eğitim durumuna göre AABE "Ayrılma Anksiyetesi" alt ölçeği ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=0,000$). Farkın kaynağının belirlenebilmesi amacıyla yapılan Tukey testinde lisans

Tablo 1. Kadın ve Erkek Katılımcıların Çocukluk Çağı Travmatik Deneyimleri Açısından Karşılaştırılması

Değişkenler	Kadın		Erkek		Toplam		χ ²	P
	n	%	n	%	n	%		
Çocukken akran tarafından şiddete uğrama (Duygusal-Fiziksel)								
Evet	43	36,1	39	37,9	82	36,9	0,071	0,449
Hayır	76	63,9	64	62,1	140	63,1		
Çocukken herhangi bir doğal afet mağduru olma								
Evet	22	18,5	15	14,6	37	16,7	0,612	0,274
Hayır	97	81,5	88	85,4	185	83,3		
Çocukken herhangi biri tarafından yıldırma, işkence eziyet ya da şiddete maruz kalma								
Evet	20	16,8	8	7,8	28	12,6	4,093	0,033*
Hayır	99	83,2	95	92,2	194	87,4		
Çocukken savaş veya terör olayı yaşama								
Evet	9	7,6	8	7,8	17	7,7	0,003	0,575
Hayır	110	92,4	95	92,3	205	92,3		
Çocukken göç yaşama								
Evet	9	7,6	22	21,4	31	14,0	8,747	0,003*
Hayır	110	92,4	81	78,6	191	86,0		
Çocukken kolektif şiddete maruz kalma								
Evet	1	0,8	3	2,9	4	1,8	1,340	0,259
Hayır	118	99,2	100	97,1	218	98,2		
Çocukken ölümcül bir hastalık geçirme ya da aileden birinin geçirdiğine şahit olma								
Evet	25	21,0	17	16,5	42	18,9	0,730	0,248
Hayır	94	79,0	86	83,5	180	81,1		
Doğuştan ya da sonradan oluşan bir sağlık sorunu								
Evet	34	28,6	21	20,4	55	24,8	1,984	0,105
Hayır	85	71,4	82	79,6	167	75,2		
Çocukken kaza geçirme								
Evet	26	21,8	32	31,1	58	26,1	2,431	0,080
Hayır	93	78,2	71	68,9	164	73,9		
Toplam	119	100,0	103	100,0	222	100,0		

* $p < 0,05$ **Tablo 2.** Cinsiyete Göre Ölçeklerden alınan puanlara ilişkin ortalama, standart sapma ve t testi bulguları

		N	Ort.	ss	t	P
AABE	Kadın	119	6,00	4,485	2,757	0,006*
"Ayrılma Anksiyetesi"	Erkek	103	4,42	3,994		
	Toplam	222	5,27	4,328		
AABE	Kadın	119	1,73	1,721	-2,525	0,012*
"Okul Fobisi"	Erkek	103	2,37	2,044		
	Toplam	222	2,03	1,900		
CTQ	Kadın	119	6,67	1,971	-4,041	0,000*
"Fiziksel ihmal"	Erkek	103	7,95	2,727		
	Toplam	222	7,27	2,432		
CTQ	Kadın	119	9,89	4,058	-2,020	0,045*
"Duygusal ihmal"	Erkek	103	11,01	4,183		
	Toplam	222	10,41	4,145		

* $p < 0,05$

mezunlarının Ayrılma Anksiyetesi puanları ortaokul ve lise mezunları puan ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Babaları sağ olanlarla ölü olanların AABE "Ayrılma Anksiyetesi" alt ölçeği ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=0,004$). Babası sağ olanların Ayrılma Anksiyetesi, Okul Fobisi ortalama

puanları, babası hayatta olmayanlara göre anlamlı biçimde yüksek bulunmuştur.

Ebeveynleri akraba evliliğiyle evli olanların Okul Fobisi ve Fiziksel İhmal puan ortalamaları, ebeveynleri akraba evliliği yapmamış olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde yüksek bulunmuştur (sırasıyla $p=0,029$ ve $p=0,028$).

Ebeveynleri boşanmış olanların Aile Üyelerinden Uzak Kalamama alt ölçeği ortalamaları boşanmamış olanların ortalamalarından anlamlı şekilde düşük ($p=0,049$); Duygusal İhmal puanları anlamlı şekilde yüksek ($p=0,025$) bulunmuştur.

Ebeveynlerinin herhangi birinden, kreş, boşanma vb. gibi sebeplerle ayrı kalmış olanların Duygusal İhmal puanları, ebeveynlerinden ayrı kalmamış olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde yüksek bulunmuştur ($p=0,034$). Diğer ölçek ve alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasındaki farklar anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 3. Demografik Verilerle Ölçeklerden Alınan Puanların Korelasyonları

	Kaç Kardeş	Kaçıncı Çocuk	Yaş
AABE "Ayrılma Anksiyetesi"			-,266**
AABE "Okul fobisi"			-,162*
AABE Toplam			-,242**
CTQ Minimizasyon "Travmanın inkarı"		-,140*	
CTQ "Duygusal istismar"		,133*	
CTQ "Fiziksel istismar"		,135*	
CTQ "Fiziksel ihmal"	,304**	,294**	
CTQ "Duygusal ihmal"	,144*	,183**	
CTQ Toplam	,181**	,205**	

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$

Bu sonuca göre yaş arttıkça Ayrılma Anksiyetesi, Okul Fobisi ve AABE Toplam puanı azalmaktadır. Kardeş sayısı ile Fiziksel İhmal ($r=0,304$; $p<0,01$), Duygusal İhmal ($r=0,144$; $p<0,05$), CTQ Toplam puanı ($r=0,181$; $p<0,01$) arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon bulunmuştur. Doğum sırası arttıkça CTQ Minimizasyon -Travmanın İnkarı azalmakta ($r=-0,140$; $p<0,05$), Duygusal İstismar ($r=0,133$; $p<0,05$), Fiziksel İstismar ($r=0,135$; $p<0,05$), Fiziksel İhmal ($r=0,294$; $p<0,01$), Duygusal İhmal ($r=0,183$; $p<0,01$) artmaktadır.

Tablo 4. Ölçekler Arasındaki Pearson Korelasyon Bulguları

	1	2	3	4	5	6
1. AABE "Ayrılma Anksiyetesi"	1					
2. AABE "Aile üyelerinden uzak kalamama"	,448**	1				
3. AABE "Okul fobisi"	,275**	,269**	1			
4. AABE Toplam	,887**	,733**	,559**	1		
5. YAA Toplam	,465**	,545**	,167*	,548**	1	
6. CTQ Minimizasyon "Travmanın inkarı"	-,117	-,015	-,075	-,102	-,046	1
7. CTQ "Duygusal istismar"	,348**	,241**	,144*	,353**	,225**	-,293**
8. CTQ "Fiziksel istismar"	,119	,130	,139*	,164*	,106	-,157*
9. CTQ "Fiziksel ihmal"	,035	,043	,075	,059	,029	-,294**
10. CTQ "Duygusal ihmal"	,162*	,142*	,108	,188**	,153*	-,498**
11. CTQ "Cinsel istismar"	,270**	,220**	,056	,271**	,159*	-,112
12. CTQ Toplam	,257**	,211**	,142*	,283**	,190**	-,418**

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$

Tablo 4’de araştırmada kullanılan ölçeklerden alınan puanlar arasındaki korelasyonlar bulunmaktadır. Ayrılma Anksiyetesi ile YAA, Duygusal İstismar, Duygusal İhmal, Cinsel İstismar ve CTQ toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon izlenmiştir. Aile Üyelerinden Uzak Kalamama Duygusal İstismar, Duygusal İhmal, Cinsel İstismar ve CTQ Toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon tespit edilmiştir. Okul Fobisi ile YAA, Duygusal İstismar, Fiziksel İstismar ve CTQ Toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon tespit edilmiştir. AABE Toplam puanı ile YAA Toplam puanı, Duygusal İstismar, Fiziksel İstismar, Duygusal İhmal, Cinsel İstismar ve CTQ Toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon tespit edilmiştir. YAA Toplam puanı ile Duygusal İstismar, Duygusal İhmal, Cinsel İstismar, CTQ Toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon tespit edilmiştir.

5. Tartışma

Bu araştırmada çocukluk çağında yaşanan travmalar ile yetişkinlik dönemindeki ayrılma anksiyetesi belirtileri, çeşitli sosyodemografik değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmada kadınların AABE puanları, erkeklere oranla daha fazla bulunmuş ancak YAA puanları açısından kadın ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Literatüre bakıldığında, Alkan (2007), kadın ve erkek katılımcıların YAA belirtilerini kadınlarda daha fazla bulmasına rağmen anlamlı bir fark elde etmediğini bildirmiştir. Shear ve ark. (2006), çocuklukta ayrılma anksiyetesinin kız çocuklarda daha yaygınken erkeklerde YAA, yetişkinlik döneminde daha sık görüldüğünü, kısacası kadın ve erkekler arasında bir farkın olmadığını bildirmişlerdir. Mertol ve ark (2012) ise, erkeklerde YAA belirtilerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yine cinsiyet değişkeni açısından, erkek katılımcılarda Fiziksel ve Duygusal İhmal puanları kadın katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur. Güler (2014), erkeklerde yalnızca Duygusal İhmal puanlarının kadın katılımcıların puanlarından yüksek bulmuş, diğer bütün alt kategorilerde kadın katılımcıların puanlarını daha yüksek bulmuştur. Ayaz (2012), Cinsel İstismarı kadınlarda, Fiziksel İstismarı erkeklerde daha fazla bulmuştur.

Eğitim seviyesi arttıkça, Fiziksel İstismar puanları azalmaktadır. Bu puanın az olmasının sebebi eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin ailelerinin de eğitilmiş olması ya da eğitilmiş olmasa bile çocuğunun okuması veya gelişimi için eğitime teşvik eden, okuması koşuluyla kendisine iyi davranan aileler olmasından olabilir. Ayrıca eğitim seviyesi arttıkça, Ayrılma Anksiyetesinin arttığı görülmüştür. Lise mezunlarının puanları, ortaokul mezunlarının puanlarından daha fazla, lisans mezunlarının ise lise mezunlarından daha fazla puan aldıkları bulunmuştur. Bunun nedeni, ülkemizdeki eğitim sistemi ve kolektif toplum olmak ile yani kültürle ilgili olabilir. Eğitim seviyesinin yükselmesi, sorumlulukları ve ayrılıkları da beraberinde getirebilmektedir. Ancak alan yazında bunun tam tersi bulgulara sahip araştırma sonuçları da mevcuttur. Alkan (2007), eğitim seviyesi arttıkça ayrılma anksiyetesi belirtilerinin düştüğünü belirtmiştir. Bunun nedenlerini de eğitilmiş kişilerin, kaygı ile baş etme çabalarının daha fazla gelişmiş olabileceği ya da ayrılma anksiyetesinin yoğunluğunun, kişilerin işlevselliğini

etkilemiş olabileceğinden okula devam edememiş olabilecekleri şeklinde bir açıklama getirmişlerdir. Shear ve ark. (2006) da, ayrılma anksiyetesini, düşük eğitimle ilişkili bulmuştur. Mertol ve ark (2012) ise eğitim durumu ile ilgili anlamlı bir sonuca ulaşmamıştır.

YAA Toplam puanı ile Duygusal İstismar arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu görülmüştür. Ayrıca YAA puanları yüksek olanların Duygusal İhmal ve Cinsel İstismar puanlarının YAA olmayan gruptan yüksek olduğu bulunmuştur. Mertol ve ark (2012), Duygusal İstismar alt ölçeğini, YAA olan grupta daha yüksek bulmuş, ancak Fiziksel İhmal, Fiziksel İstismar, Duygusal İhmal ve Cinsel İstismar puanları arasında bir farklılık bulamamıştır.

Literatürde farklı sosyodemografik gruplar için farklı çocukluk çağı travmaları, farklı psikopatolojiler için risk olarak saptanmıştır. Bu araştırmanın sonuçları da, diğer bir çok araştırma gibi çocukluk çağı travmalarının yetişkin ayrılık anksiyetesi için bir risk faktörü olabileceğine işaret etmektedir. Çocukluk çağı travmaları hem bireysel hem de toplumsal bazda olumsuz etkileri gözlenmektedir. Evrensel önleme çalışmalarında ailelere yönelik eğitim verme, bilgilendirme, aile planlaması hakkında toplumun ve ailelerin bilgilendirilmesi, çocuk bakımı konusunda bilgilendirme, varsa alkol ve madde kullanımından kurtulmayla ilgili destek verilmesi, kadının güçlendirilmesi, kişilik haklarının öğretilmesi ve aile içi şiddetin önlenmesi gibi “aileye yönelik hizmetler” oldukça önemlidir. Ayrıca kişisel haklarının öğretilmesi, bedenlerinin özel olduğunu ve mahrem bölgelerinin olduğunu öğretmek, hayır demesi gerektiği ve gerektiğinde bağırması, yardım istemesi için bilinçlendirmek ve cesaretlendirmek gibi “çocuğa yönelik hizmetler” de önem taşır.

Küçük yaşta ebeveyn olma, evlilikte şiddet ve çatışma olan, maddi sıkıntılar yaşayan, göç sonucu toplumsal yalıtılma yaşayan ve içe kapanan aileler, işsizlik ve ekonomik sorun yaşayan aileler, alkol ve madde kullanımı olan, eğitim düzeyi çok düşük veya yozlaşmış çok çocuklu ailelerin çocukları her zaman daha fazla risk altında olduğundan bu çocuklara gereken ilgi ve şefkatin daha fazla verilebilmesi adına bazı önlemlerin alınması gibi “toplumsal önleme çalışmaları” artırılmalıdır.

Travma önlenememiş olsa bile en azından devam etmesini durdurmak için en büyük sorumluluk yakınlıkları sebebiyle ebeveyne ve öğretmenlere düşmektedir. İyi bir gözlemlerle bile bir çocuğun hayatı kurtulabilir ve hatta bu sağlıklı bireylerle sağlıklı bir toplum oluşabilir. Travmatik geçmişli olan yetişkinler, kendi çocuklarına da yaşadığı sıkıntıları ve belirtileri yansıtabilmekte veya çocuklarına da uygulayabilmektedirler. Bu da sağlıksız bir toplumu oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırma, kesitsel olarak yapılmış, katılımcıların hatırladıkları çocukluk anıları ile ilgili verdikleri verilere ve son zamanlarda hissettikleri anksiyete seviyelerine göre sonuçlara ulaşılmıştır. Konuyla ilgili benzer araştırmaların ve bu araştırmanın sınırlılığı boylamsal olmaması olabilir. Araştırma seçkisiz olarak her yaştan, her sosyo-ekonomik ve kültürel gruptaki yetişkinin katılmasıyla yapılmış olsa da, daha fazla katılımcının olması daha faydalı sonuçlar doğurabilir. Ayrılma anksiyetesi yüksek olan bireylerin ve çocukluk çağı travmaları yaşayanların kaygı puanlarının

yüksek olabileceği hesaba katılırsa, araştırma içinde yer alan soruların bireyler için hassas ve özel olması ile araştırmanın internet ortamı üzerinden yürütülüyor olmasından, kişiler gerçekleri yansıtmaktan imtina etmiş, gerçekleri olduğu gibi göstermemiş olabilirler. Ölçekleri dolduran katılımcılara, ek olarak her hangi bir psikiyatrik hastalığı olup olmadığını ölçen bir envanter doldurtulmamıştır. Kişinin hayatında hiç psikiyatriste gitmemiş olması hasta olmadığı anlamına gelmeyebilir. Ancak sosyodemografik veri formunda yalnızca kişinin hastalığına veya sağlığına ilişkin bilgisi ve iç görüşünün olduğu varsayılarak kabul edilmiştir.

6. Sonuç

Bu araştırmanın sonuçları da, diğer birçok araştırma gibi çocukluk çağı travmalarının yetişkin ayrılık anksiyetesi için bir risk faktörü olabileceğine işaret etmektedir. Yetişkin ayrılma anksiyetesi, çocukluk çağı travmalarının tek belirtisi olmamakla birlikte, çocukluk çağı travmaları da, yetişkin ayrılma anksiyetesinin tek sebebi değildir. Ancak diğer anksiyete bozuklukları gibi özellikle belirtilerinin travmatik geçmişi olan kişilerde olduğu gözlemlenmektedir. Bu çalışma, konuyla ilgili araştırma yapacaklara sosyodemografik değişkenler açısından fikir sunmaktadır.

Kaynakça

- Acehan, S., Bilen, A., Ay, M. O., Gülen, M., Avcı, A., & İçme, F. (2013). Çocuk istismarı ve ihmalinin değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(4), 591-614.
- Alkan, M. (2007). Duygudurum ve anksiyete bozukluklarında panik- agorafobik spektrumun ve erken ayrılma anksiyetesinin komorbiditesi ve etkileri (Doctoral dissertation, Ege Üniversitesi).
- Ayaz, M., Ayaz, A. B., & Soylu, N. (2012). Çocuk ve ergen adli olgularda ruhsal değerlendirme. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 15(1), 33-40.
- Bowlby, J. (1973). Attachment and loss: Separation: Anxiety and anger (Vol. 2).
- Brown, G. W., & Harris, T. O. (1993). Aetiology of anxiety and depressive disorders in an inner-city population. 1. Early adversity. *Psychological medicine*, 23(1), 143-154.
- Brumariu, L. E., & Kerns, K. A. (2010). Mother-child attachment patterns and different types of anxiety symptoms: Is there specificity of relations?. *Child Psychiatry & Human Development*, 41(6), 663-674.
- Dallaire, D. H., & Weinraub, M. (2005). Predicting children's separation anxiety at age 6: The contributions of infant-mother attachment security, maternal sensitivity, and maternal separation anxiety. *Attachment & Human Development*, 7(4), 393-408.
- Diriöz, M., Alkin, T., Yemez, B., Onur, E., & EMİNAĞAOĞLU, P. N. (2012). Ayrılma Anksiyetesi Belirti Envanteri İle Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketinin Türkçe Versiyonunun Geçerlik ve Güvenirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(2), 108-116.
- Diriöz, M., Alkin, T., Yemez, B., Eminagaoglu, N., & Onur, E. (2012). Ayrılma Anksiyetesi Belirtileri İçin Yapılandırılmış Klinik Görüşmesi Türkçe Versiyonunun Psikometrik Özellikleri/Psychometric Properties of the Turkish Version of the Structural Clinical Interview for Separation Anxiety Symptoms. *Noro-Psikiyatri Arsivi*, 49(1), 6.
- Friedman, S., Smith, L., Fogel, D., Paradis, C., Viswanathan, R., Ackerman, R., & Trappler, B. (2002). The incidence and influence of early traumatic life events in patients with panic disorder: a comparison with other psychiatric outpatients. *Journal of anxiety disorders*, 16(3), 259-272.
- Güler, A. (2014). Şizofreni Tanılı hastalarda çocukluk çağı travmalarının etkileri. İstanbul. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Uygulamalı Psikoloji Yüksek Lisans Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Manicavasagar, V., Silove, D., Curtis, J., & Wagner, R. (2000). Continuities of separation anxiety from early life into adulthood. *Journal of anxiety disorders*, 14(1), 1-18.
- Manicavasagar, V., Silove, D., Wagner, R., & Drobny, J. (2003). A self-report questionnaire for measuring separation anxiety in adulthood. *Comprehensive Psychiatry*, 44(2), 146-153.
- Manicavasagar, V., Silove, D., & Curtis, J. (1997). Separation anxiety in adulthood: a phenomenological investigation. *Comprehensive psychiatry*, 38(5), 274-282.
- Mathews, C. A., Kaur, N., & Stein, M. B. (2008). Childhood trauma and obsessive-compulsive symptoms. *Depression and anxiety*, 25(9), 742-751.
- Mertol, S., & Alkin, T. (2012). Temperament and character dimensions of patients with adult separation anxiety disorder. *Journal of affective disorders*, 139(2), 199-203.
- Özten, E., Tufan, A. E., Eryılmaz, G., Sayar, G. H., & Bulut, H. (2016). The prevalence of adult separation anxiety disorder in a clinical sample of patients with attention-deficit/hyperactivity disorder/Eriskin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu hastaları klinik örnekleminde eriskin ayrılma anksiyetesi bozukluğu yaygınlığı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(6), 459-465.
- Poulton, R., Milne, B. J., Craske, M. G., & Menzies, R. G. (2001). A longitudinal study of the etiology of separation anxiety. *Behaviour research and therapy*, 39(12), 1395-1410.
- Shear, K., Jin, R., Ruscio, A. M., Walters, E. E., & Kessler, R. C. (2006). Prevalence and correlates of estimated DSM-IV child and adult separation anxiety disorder in the National Comorbidity Survey Replication. *American Journal of Psychiatry*, 163(6), 1074-1083.
- Silove, D., Slade, T., Marnane, C., Wagner, R., Brooks, R., & Manicavasagar, V. (2007). Separation anxiety in adulthood: dimensional or categorical?. *Comprehensive psychiatry*, 48(6), 546-553.
- Şar, V., Öztürk, P. E., & İkkardeş, E. (2012). Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 32(4), 1054-1063.
- Şimşek, Ş., & Gençdoğan, S. (2014). Cinsel istismar mağdurlarında istismar süresi ve sıklığı ile travma belirtileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dicle Medical Journal/Dicle Tıp Dergisi*, 41(1), 166-171.
- Taner, Y., & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 35(2), 82-86.